

BESLUTSPROTOKOLL
Sammanträdesdatum
2024-04-18

Arbetstidsnämndens kansli
Sveriges Kommuner och Regioner

Diarienummer: SKR 240126a

Plats och tid: Hornsgatan 20, den 18 april kl. 9.00 – 12.00

Dispensansökan från Västra Götalandsregionen

Arbetstidsnämndens beslut

Arbetstidsnämndens beslut framgår av bilaga, 4 sidor.

Tidsperiod för beviljad dispens

Tidsperiod framgår av bilagan.

Ärendeberedning

Ärendet har beretts av SKR, Sveriges läkarförbund och Vårdförbundet.

Beslutet expedierat 2024-05-06

Ordförande

Anders Ferbe

Bakgrund

Den 30 november 2022 gjordes på det kommunala området ändringar i kollektivavtalens arbetstidsbestämmelser. Ändringarna föranleddes av kritik från EU-kommissionen som hotade att stämma Sverige för fördragsbrott då arbetstidslagen och kollektivavtalens tillämpning inte garanterade arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila under en 24-timmarsperiod.

För att uppfylla kraven i EU:s arbetstidsdirektiv skärptes reglerna i AB § 13. Huvudregeln i § 13 mom. 5 är att arbete och dygnsvila ska förläggas alternerande under varje period om 24 timmar så att arbete och vila regelbundet följer på varandra.

I undantagsfall får huvudregeln frångås och det gäller endast vid kombinationen arbete och jour om det föreligger särskilda skäl i verksamheter med ansvar för liv, hälsa och säkerhet.

Bedömningen av om det föreligger särskilda skäl ska tydligt motiveras och göras utifrån en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila, vilket följer av en skyddslagstiftning, och verksamhetens behov av att säkra bemanningen. Den sammanlagda tiden får då som högst uppgå till 20 timmar.

Ändringarna i AB § 13 gäller från den 1 oktober 2023.

I maj 2023 gjordes följdändringar i vissa bilagor till HÖK/AB. De nya bestämmelserna i avtal samt bilagor träder i kraft den 1 februari 2024.

Samtidigt med ändringarna i bilagorna till HÖK/ AB träffades en överenskommelse om möjlighet till dispens från AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga till AB i samband med planerad arbetstidsförläggning. Den sammanlagda arbetstiden får då som högst uppgå till 24 timmar. I överenskommelsen konstaterar centrala parter att dispens ska tillämpas restriktivt.

Frågor om dispens beslutas av en särskilt inrättad arbetstidsnämnd. Dispens kan beviljas i högst ett år.

Bestämmelserna om dispens finns i § 3 i överenskommelsen om dispens och har följande lydelse.

§ 3 Dispens

Centrala parter inrättar ett dispensförfarande som ska tillämpas restriktivt.

Dispens innebär att den sammanlagda arbetstiden vid planerad förläggning av arbete i kombination med jour enligt AB § 13 mom. 5 eller motsvarande bestämmelse i bilaga till AB kan överstiga 20 timmar. Den sammanlagda arbetstiden får dock som högst uppgå till 24 timmar.

Det ska vid dispens alltid göras en intresseavvägning mellan arbetstagarens rätt till minst 11 timmars dygnsvila och verksamhetens behov av att säkra bemanningen.

Arbetsgivaren är skyldig att uttömma alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga innan dispens kan ges. Dispens beviljas endast då inga andra rimliga åtgärder står till buds, det vill säga när det är nödvändigt att förlägga arbete i kombination med jour längre än 20 timmar för att verksamheten ska kunna upprätthållas. Det kan till exempel handla om enstaka verksamheter i glesbygd och/eller då tillgången på viss specifik kompetens är begränsad och kräver sådan förläggning.

Räddningstjänsten kan i vissa fall behöva dispens mot bakgrund av samhällets ansvar att vid olyckor eller överhängande fara för olyckor säkerställa ett skydd för liv och hälsa, egendom och miljö. Dispens kan beviljas under förutsättning att arbetsgivaren provat alla möjligheter att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB eller aktuell bilaga och gjort bedömningen att ett undantag är nödvändigt för att uppfylla verksamhetens behov.

Anmärkning

Dispensen avser endast det planerade undantaget i AB § 13 mom. 5 och motsvarande bestämmelser i bilagor. I övrigt gäller § 13 och bilagor i sin helhet.

Ansökan från Västra Götalandsregionen

Västra Götalandsregionen har inkommit med en ansökan om dispens avseende avvikelser från AB § 13 mom. 5, måndag - fredag samt Specialbestämmelse för läkare, Bilaga 3 punkt 4 b) utökning av jour under helgerna.

Ansökan avser verksamheten - Ambulanshelikoptern vid Sjukhusen i väster och omfattar sammanlagt 24 personer, 12 specialistläkare (anestesi- och intensivvård) samt 12 specialistsjuksköterskor (anestesi- och intensivvård) som arbetar i regionens verksamhet med ambulanshelikopter. Regionen bemannar ambulanshelikoptern med sjukvårdspersonal.

Under en 12-veckorsperiod tjänstgör medarbetarna fyra veckor på ambulanshelikoptern följt av 8 veckor på ett "hemmasjukhus" inom Västra Götalandsregionen. Således bemannas ambulanshelikoptern under fyra veckor med fyra arbetslag som skiftar var fjärde vecka.

Helikopterbasen är belägen på Säve flygplats, Göteborg, med hela Västra Götaland som upptagningsområde. Inte sällan sker utryckning till otillgängliga platser, skärgård, där ambulans inte når patienten eller har mycket långa framkörningstider. Vidare sker uppdragen ofta i samarbete med Kustbevakningen, Sjöräddningssällskapet, räddningstjänst samt lokal ambulanstjänst.

Som skäl för dispens har regionen uppgett följande.

Verksamheten kräver bemanning som är högspecialiserad, kan arbeta självständigt och kan ansvara för prehospitäl insatser för att säkerställa liv och hälsa samt genomföra kvalificerade intensivvårdstransporter. Kompetensen är svårrekryterad. Introduktionstiden bedöms ta mer än ett år att nyutbilda.

Antalet tjänstgörande kan inte tillåtas öka då det krävs regelbunden tjänstgöring för att upprätthålla kompetens och profession. Storleken på personalgruppen är

redan i dag ett gränsfall. Större grupp innebär mindre helikoptervana och större risker såväl för personal som patient.

Frekventa personalbyten påverkar samarbetet med andra aktörer. Vid varje besättningsbyte genomförs en större genomgång med piloter, tekniker, avgående och pågående medicinsk personal samt utalarmeringsfunktion där genomförda uppdrag, väder, tekniska förutsättningar för ambulanshelikoptern, säkerhetsläge och regionalt status genomgås. Vid tätare personalbyten skulle det vara tvunget att genomföra säkerhetsgenomgången vid varje byte vilket i sin tur betyder att helikoptern inte är redo att åka på larm. I förlängningen kan detta medföra risk för patientsäkerheten.

Regionen anför att det är för regionen en central fråga att kunna bemanna ambulanshelikoptern med personal som utgår från samtliga sjukhusförvaltningar i regionen, detta för att säkerställa samarbetet med olika sjukhus och ambulansorganisationer såväl medicinskt som operativt.

Regionen uppger att det finns en tydlig rutin innebärande att om någon av de tjänstgörande medarbetarna signalerar att återhämtning krävs, åtar sig helikoptern inte uppdrag.

Bedömning

Ansökan om dispens avser verksamheten vid Ambulanshelikoptern vid Sjukhusen i väster.

Regionen söker dispens, för att fram till den 31 januari 2025, kunna förlägga 24 timmars tjänstgöring under veckans alla dagar. Ansökan gäller specialistläkare (anestesi- och intensivvård) och specialistsjuksköterskor (anestesi- och intensivvård) vid bemanning av ambulanshelikoptern.

Enligt de ovan redovisade reglerna för dispens kan sådan endast beviljas under förutsättning att arbetsgivaren har uttömt alla möjligheter att bemanna verksamheten enligt AB och aktuell bilaga och då inga andra rimliga åtgärder står till buds.

Huvudregeln i läkarnas specialbestämmelser är att förläggning av ordinarie arbetstid sker helgfri måndag till fredag klockan 07-21. En ny punkt 4 b) specialbestämmelserna trädde ikraft den 1 februari 2024. Ändringen innebär att andelen jour kan utökas till att utgöra hela den högsta sammanlagda arbetstiden om 20 timmar.

På ett övergripande plan handlar det om att regionen vill behålla den nuvarande förläggningen av arbetstiden för att kunna hantera bemanningen.

Regionen har utförligt beskrivit konsekvenserna att bemanna verksamheten i enlighet med reglerna i AB och varför de kommit fram till att dispens är nödvändigt för att klara verksamhetens uppdrag, patients- samt medarbetarsäkerheten.

Beslut

Arbetsnämnden beviljar, för berörda yrkesgrupper enligt ansökan, dispens för att möjliggöra förläggning av arbetstid upp till 24 timmar, i enlighet med ansökan, under tiden 1 februari 2024—31 januari 2025.

Beslutet avser en begränsad tid och förutsätter att arbetet med omställning till de nya arbetstidsbestämmelserna fortgår.